

Aanpak droes

Te volgen protocol voor de aanpak en bestrijding van droes op een bedrijf

Dit protocol dient verplicht gevolgd te worden door bedrijven die deelnemen aan de Droes certificering. Voor andere bedrijven geldt dit protocol als aanbeveling.

Het doel van dit protocol:

- Het bevorderen van de kennis over en het bewustzijn van het belang van droes en het benadrukken van het belang van snelle diagnose en inperking;
- Het bevorderen van meer openheid en communicatie in de paardenwereld met betrekking tot droes en droesuitbraken;
- Het informeren over een aantal eenvoudige stappen en maatregelen die genomen moeten worden als er een verdenking dan wel een bevestiging is van droes.

Eenvoudige maatregelen die in elke situatie nuttig zijn om het risico op besmetting te verkleinen

1. Als je op pad bent met je paard neem dan altijd je eigen emmers en voer mee en sta niet toe dat andere paarden deze emmers gebruiken. Vermijd direct contact met andere paarden. Als je een ander paard vasthoudt, was dan je handen voordat je je eigen paarden weer aanraakt. Desinfecteer je laarzen en was je kleding na elk evenement.
2. Maak er thuis/op het eigen bedrijf een gewoonte van om voor elk paard aparte borstels, hoevenkrabbers, dek, zadel, hoofdstel, halster, emmers etc. te hebben.
3. Zorg bij bezoek van meerdere bedrijven achter elkaar dat laarzen/schoeisel gereinigd en gedesinfecteerd worden, dat handen gewassen worden en gebruik per bedrijf schone bovenkleding/stofjas.
4. Alle nieuwe paarden die aan het bedrijf toegevoegd worden, dienen eerst drie weken in quarantaine te staan. Dit kan een aparte box zijn met een paar lege boxen ernaast of, indien mogelijk, bij voorkeur een aparte ruimte. Deze periode biedt voldoende tijd voor het optreden en opmerken van eventuele ziektesymptomen, voordat de nieuwkomer de kans heeft gehad om een eventuele infectie over te brengen op de reeds aanwezige paarden. Het tijdens deze isolatieperiode testen op antistoffen tegen droes biedt de mogelijkheid om tegen relatief lage kosten recent geïnfecteerde en mogelijk nog infectieuze paarden (draggers) op te sporen. Idealiter worden er monsters genomen aan het begin en aan het einde van de isolatieperiode om ook vast te kunnen stellen of er sprake is van seroconversie/antistofstijging gedurende deze periode.
5. Houd een goede administratie bij van alle paarden die arriveren op het bedrijf dan wel het bedrijf verlaten.

Ook al neem je alle benodigde voorzorgsmaatregelen, dan is er nog steeds een kans dat een paard besmet raakt met *S. equi*. Met name omdat sommige paarden op het oog volledig gezonde dragers kunnen zijn die andere paarden kunnen besmetten zonder op dat moment zelf duidelijke klinische verschijnselen te hebben.

Neem bij verdenking van droes op uw bedrijf onmiddellijk de volgende stappen:

1. Isoleer het desbetreffende paard en elk ander paard dat recent direct contact, met name neus-neus contact, heeft gehad met het verdachte paard. Isoleer ook paarden die indirect contact hebben gehad met het verdachte paard door het delen van water en/of voer emmers, tuig, personeel enzovoort. Isoleren betekent in dit geval dat deze paarden apart gehouden worden van alle andere paarden op het bedrijf waarvoor het bovenstaande niet geldt. Laat geen enkel ander paard gebruik maken van de box van het besmette paard of van diens voerbak/wateremmer.
2. Bel uw dierenarts en overleg welke maatregelen en monsters genomen moeten worden om vast te stellen of *S. equi* al dan niet de meest waarschijnlijke oorzaak van de verschijnselen is. Het kan verstandig zijn om meer dan één paard te bemonsteren dan wel hetzelfde paard op meerdere momenten te bemonsteren om droes te bevestigen dan wel uit te sluiten. Het hangt onder andere af van de ernst van de ziektesymptomen en het moment van monsternamen of het mogelijk is om de diagnose droes te bevestigen. Uw dierenarts kan u hier verder over adviseren.
3. Als de diagnose is bevestigd, spreek dan samen met uw dierenarts de maatregelen door met betrekking tot isolatie en verzorging en voer deze maatregelen vervolgens zo snel en effectief mogelijk door.

4. Er mogen geen paarden van het bedrijf vertrekken dan wel nieuwe paarden arriveren. Dus alle paarden moeten op het gesloten bedrijf blijven om blootstelling van droes aan andere bedrijven en paarden te voorkomen.
5. Als dat mogelijk is, is het nuttig om drie groepen met verschillende kleurcodes te creëren:
  - ROOD:** naar alle waarschijnlijkheid besmette paarden met klinische verschijnselen die passen bij droes;
  - ORANJE:** paarden die direct of indirect contact gehad hebben met paarden uit de rode groep en daarom een risico op besmetting gelopen hebben maar zelf nog geen ziekte verschijnselen hebben laten zien;
  - GROEN:** paarden die voor zover bekend geen direct of indirect contact gehad hebben met paarden uit de rode of oranje groep en zelf ook geen klinische verschijnselen hebben laten zien;
6. Markeer emmers en andere gebruiksmiddelen per groep met de bovengenoemde kleuren, zodat er, ook indirect, geen besmetting van de ene groep naar de andere groep gebracht wordt en werk zo mogelijk met aparte verzorgers per groep. Als dat geen optie is werk dan van groen naar rood.
7. Alle paarden op het bedrijf blijven onder toezicht van de eigen dierenarts(en) en er moet zo hygiënisch mogelijk gewerkt worden.
8. Organiseer, liefst in samenwerking met de dierenarts, een informatieavond voor eigenaren van de paarden op het bedrijf waar uitleg wordt gegeven en de gelegenheid is om vragen te stellen. Paardeneigenaren horen het liever in dit stadium van de eigenaar van het bedrijf, dan dat ze er later achter komen op het moment dat hun paard mogelijk ook de infectie opgelopen heeft.
9. Houd alle paarden op het bedrijf goed in de gaten. Jonge en oude paarden en paarden met een lage weerstand (bijvoorbeeld door andere ziekten) zijn het meest gevoelig voor infectie en moeten nauwkeurig in de gaten gehouden worden. Alle paarden moeten dagelijks getemperatuurd worden en elk paard dat koorts krijgt moet zo spoedig mogelijk naar de rode groep verplaatst worden en door uw dierenarts bekeken worden.
10. Wanneer er meerdere eigenaren en dierenartsen in het spel zijn is het zeer verstandig als één dierenarts dan wel de eigenaar van het bedrijf de leiding neemt en alle veterinaire handelingen op het bedrijf coördineert, ook al zijn er bij de uitvoering meerdere dierenarts(praktijken) betrokken.
11. Spreek communicatie procedures af met alle betrokkenen (paardeneigenaren, ruiters, verzorgers en dierenartsen) en houd de communicatielijnen open tijdens de hele uitbraak periode.
12. Informeer buurtbedrijven dat er een droes verdenking dan wel een bevestigde droesuitbraak op uw bedrijf is en adviseer hen om hun eigen paarden goed te monitoren en eventueel veterinair advies te vragen.
13. Geen enkel paard met klinische verschijnselen passend bij droes in de rode groep mag uit isolatie, dan wel het bedrijf verlaten, voordat er drie neusswabs of neusspoelingen (genomen met tussentijd van een week) negatief bevonden zijn op *S. equi* door middel van PCR of door middel van PCR + kweek. Nog beter is een eenmalig onderzoek van spoelsels van beide luchtzakken. Het bedrijf moet vanaf het laatste klinische geval minstens zes weken gesloten blijven, voordat duidelijk is dat alle paarden niet infectieus (meer) zijn. Paarden die nog steeds positief testen op *S. equi* moeten in isolatie blijven tot ze negatief in de test scoren. Dat kan in het geval van dragers betekenen dat ze met penicilline in de luchtzakken en door middel van injecties behandeld moeten worden.
14. Nadat de uitbraak tot rust gekomen is, is het raadzaam om de paarden in de oranje en groene groepen te screenen op antistoffen met de droes ELISA. De aanwezigheid van antistoffen kan blootstelling voorafgaand of gedurende de uitbraak betekenen of dragerschap. Daarom moeten seropositieve paarden uit deze groepen in isolatie geplaatst worden en door middel van een eenmalige luchtzakspoeling of de eerder beschreven procedure met drie neusswabs of neusspoelingen onderzocht worden op dragerschap en indien positief bevonden als zodanig behandeld worden.
15. Draggers kunnen meestal succesvol behandeld worden door het verwijderen van eventuele chondroiden, een soort kalkstenen die ontstaan vanuit ingedroogde pus waarin de bacteriën langdurig kunnen overleven, en behandeling met antibiotica. Daarna moet door middel van een onderzoek van een spoelsel van beide luchtzakken de infectievrije status worden bevestigd.

Protocol voor isolatie en hygiëne

Aangezien strikte hygiëne protocollen essentieel zijn om de verspreiding van de infectie door het bedrijf te beperken is het een goede gewoonte om een lijst van hygiëne maatregelen, waaraan iedereen zich moet houden, op papier te zetten en dit uit te reiken aan alle eigenaren en ruiters van de paarden op het bedrijf. Tevens moet een exemplaar van deze lijst op een goed zichtbare plaats opgehangen worden. Het consequent gebruik van kleurcodering (rood, oranje, groen) voor isolatiestallen of afdelingen, instrumentarium en kleding kan erg behulpzaam zijn bij het consequent opvolgen van de afgesproken maatregelen.

Het is een goed idee om algemene voorzorgsmaatregelen te implementeren (zie Aanpak droes) , ook voordat er een droes uitbraak is, omdat dergelijke maatregelen niet alleen de kans op een droesinfectie of uitbraak maar ook de kans op het binnenbrengen van andere infecties verkleinen.

Dit protocol is bedoeld voor isolatie en hygiëne procedures in algemene zin. Als de voorgestelde maatregelen niet mogelijk zijn, zoek dan samen met uw dierenarts naar een alternatief.

1. Het belangrijkste doel van isolatie is om contact tussen de geïsoleerde paarden (verdacht van droes of bevestigde droes patiënten) en de andere paarden op het bedrijf te voorkómen. Idealiter bestaat de isolatie uit een apart gebouw of een aparte weide die minstens 10 meter maar bij voorkeur 25 meter verwijderd is van de andere paarden. De benodigde afstand kan soms eenvoudig gecreëerd worden door een extra draadje/heining te spannen. Als isolatie niet mogelijk is, neem dan eenvoudige maatregelen als het sluiten van bovendeuuren of het plaatsen van tralies/hekwerk om direct contact tussen naburige paarden te voorkomen.
2. De geïsoleerde paarden moeten een eigen watervoorziening hebben en deze moet regelmatig (liefst dagelijks) schoongemaakt en gedesinfecteerd worden waarbij er grondig nagespoeld moet worden om zeepresten en restanten desinfectiemiddelen kwijt te raken.
3. Gebruik aparte gebruiksmiddelen voor het voederen.
4. Zorg dat zo min mogelijk mensen in contact komen met de besmette paarden. Het is belangrijk om dit goed door te spreken met de paardeneigenaren en dit ook door middel van waarschuwingsbordjes/instructies aan te geven bij de ingang naar de besmette stal. Dit geldt ook voor honden en katten, omdat die de infectie passief over kunnen brengen, bijvoorbeeld door te drinken uit een besmette emmer en weer te drinken uit een nog onbesmette emmer.
5. Verzorgers van geïsoleerde paarden kunnen tijdens de isolatie periode beter geen contact hebben met de andere paarden op het bedrijf.
6. Werk van groen naar rood.
7. Gebruikte bodembedekking en niet opgegeten voedingsmiddelen moeten zorgvuldig verwijderd worden door storting op een mesthoop die bij voorkeur meer dan 30 meter verwijderd is van weides/paddocks/buitenbak. Spoel gebruikt water door het riool of voer het af in een septic tank.
8. Zorg dat beschermende kleding, zoals wegwerp overalls, aparte laarzen en handschoenen beschikbaar zijn bij de ingang van de isolatiestal of afdeling en voer deze in dubbele en goed dicht getapete plastic zakken af, die aan de buitenzijde gedesinfecteerd worden voordat ze worden afgevoerd.
9. Alle verplaatsbare gebruiksmiddelen voor het voederen en verzorgen van paarden en het reinigen van de stallen moeten gereinigd en ontsmet worden met een goedgekeurd desinfectiemiddel alvorens ze weer gebruikt kunnen worden in andere delen van het bedrijf. Als alle paarden de isolatie verlaten hebben, moet deze stal of afdeling grondig gereinigd en ontsmet worden met een goedgekeurd desinfectiemiddel.

Protocol voor vaccinatie*

Er is in Nederland een levend verzwakt vaccin beschikbaar (Equilis StrepE – MSD Animal Health) dat behulpzaam kan zijn bij de controle en preventie van droes. Het kan gebruikt worden bij paarden en pony's vanaf een leeftijd van vier maanden en wordt toegediend door middel van een injectie onder het slijmvlies van de bovenlip.

De basis vaccinatie bestaat uit twee injecties met een periode van vier weken tussentijd, gevolgd door hervaccinaties elke 3 – 6 maanden. De immuniteitsduur is drie maanden, dus de vaccinatie frequentie hangt samen met de infectiedruk en risico op een droes uitbraak. U kunt het beste in overleg met de dierenarts bepalen of vaccinatie verstandig is en zo ja, met welk interval de vaccinaties gegeven moeten worden. Als er elk half jaar gevaccineerd wordt, moet er onmiddellijk een hervaccinatie volgen wanneer er een droes uitbraak optreedt.

Wanneer vaccinatie nuttig lijkt is het wel van belang om alle paarden op het bedrijf te vaccineren. Dit zorgt voor een goede bedrijfsimmunitet en zal ook helpen de infectiedruk laag te houden als er per ongeluk toch droes het bedrijf binnenkomt.

Het is belangrijk om u te realiseren dat het vaccin een hulpmiddel is in het droes management en geen vervanger is van een goed bedrijfsmanagement en voor het nemen van de juiste voorzorgsmaatregelen!

*Let op: Het Droes-vrij of Droes-onverdacht programma is een mogelijk alternatief voor vaccineren. Het programma kan niet worden toegepast op bedrijven waar gevaccineerd wordt. De serologische test kan namelijk geen onderscheid maken tussen antistoffen die opgewekt zijn door vaccinatie dan wel infectie.